

УДК 821.161.3.09«20»-32(092)Багданава Г.

Н. В. Кузьміч

Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт

ПРОЗА ГАЛІНЫ БАГДАНАВАЙ: АСАБЛІВАСЦІ ТВОРЧАЙ МАНЕРЫ

У артыкуле ўпершыню ў айчынай гуманітарнай навуцы разглядаецца спецыфіка творчай манеры беларускай пісьменніцы Галіны Багданавай у ракурсе праблемы ўзаемадзеяння розных відаў мастацтва ў літаратурным тэксце. Асаблівасці выяўляюцца не толькі на прыкладзе пражаных твораў пісьменніцы, дзе героямі з'яўляюцца вядомыя прадстаўнікі розных відаў мастацтва, у якіх аўтар творчым уяўленнем рэканструюе тэмпаральныя пласты і абыгрывае гісторыю стварэння пэўнага вядомага твора мастацтва. У матэрыяле прадстаўлены як раннія творы пісьменніцы (напрыклад, апавесць «Дом іхняе мары», апавяданні «Супер-8», «Вязальшчыца» і інш.), так і апошнія яе прыжыццёва выдадзеныя творы («Радэнава вакханка», «Прыгожая прыйшла», «Белая ружа Гаўдзі» і інш.). Таксама разглядаюцца творы, напісаныя ў розных пражаных жанрах (апавесць, апавяданне, прыпавесць). У іх з дапамогай мастацкіх сродкаў раскрываюцца асаблівасці светаўспрымання творчага чалавека, што паказваецца ў сувязі з раскрыццём унутранага свету творцы і псіхалогіі творчасці. Улічваючы вышэйпералічанае, можна гаварыць пра такую асаблівасць прозы пісьменніцы, як інтэрмедыйнасць – пранікненне элементаў твораў іншых відаў мастацтва ў літаратуру, мадэляванне матэрыяльнай фактуры іншага віду мастацтва ў літаратуры.

Ключавыя словы: творчая манера, інтэрмедыйнасць, віды мастацтва, проза, апавяданне, Галіна Багданава.

Для цытавання: Кузьміч Н. В. Проза Галіны Багданавай: асаблівасці творчай манеры // Труды БГТУ. Сер. 4, Прынт- і медіатэхналогіі. 2023. № 1 (267). С. 126–132. DOI: 10.52065/2520-6729-2023-267-1-17.

N. V. Kuzmich

Belarusian State University

GALINA BAGDANAVA'S PROSE: FEATURES OF CREATIVE MANNER

For the first time in the Russian humanities, the article analyzes the specifics of the creative manner of the Belarusian writer Galina Bagdanava. This topic is considered from the perspective of the problem of interaction of different types of art in a literary text. The features of the writer's texts are revealed not only by the example of the writer's prose, the heroes of which are famous representatives of different types of art, in which the author reconstructs temporal layers with his creative thinking and plays the history of the creation of a certain famous work of art. The study presents both the writer's early texts (for example, the novel "The House of their Dreams", the story "Super-8", "The Knitter" and others), but also the writer's latest texts ("The Bacchante of Rodin", "The Beautiful Came", "The White Rose of Gaudi" and others). The author also analyzes individual works of the writer written in different genres of prose (novella, short story, parable), in which the features of the creative person's worldview are revealed using artistic means, which is shown in connection with the disclosure of the artist's inner world and the psychology of creativity. Considering the above, we can talk about such a feature of the writer's prose as intermediality – the use of elements of works of other types of art in literature, modeling the material texture of another type of art in a literary text. The article examines the specificity of the artistic manner of the Belarusian writer Galina Bagdanava from the perspective of the problem of interaction of different types of art in the literary text. Features are considered on the example of the prose works of the writer.

Keywords: creative manner, intermediality, types of art, prose, short story, Galina Bagdanava.

For citation: Kuzmich N. V. Galina Bagdanava's prose: features of creative manner. *Proceedings of BSTU, issue 4. Print- and Mediatechnologies*, 2023, no. 1 (267), pp. 126–132. DOI: 10.52065/2520-6729-2023-267-1-17 (In Belarusian).

Уводзіны. Творчая манера – гэта спосаб мастацка-эстэтычнай творчасці, канцэнтраванае выяўленне характэрных асаблівасцей пісьменніка. Творчая манера мае дачыненне да стылю

пісьменніка [1, 2], а стыль, у сваю чаргу, да паэтыкі [3]. Для творчай манеры беларускай пісьменніцы Галіны Багданавай характэрна ўключэнне ў пражаны тэкст вобразы і матывы

іншых відаў мастацтва. У пісьменніцы ёсць творы, героямі якіх з'яўляюцца вядомыя прадстаўнікі розных відаў мастацтва (напрыклад, «След Сапфо», «Загадка Леанарда», «Радэнава вакханка», «Белая ружа Гаўдзі», інш.). У іх аўтар сваім уяўленнем рэканструюе-перастварае часавы пласт, у якім жыў творца, і абыгрывае гісторыю стварэння яго пэўнага (як правіла, самага вядомага) твора мастацтва, што паказваецца ў сувязі з раскрыццём унутранага свету самога творцы, псіхалогіі творчасці мастака. Мы можам гаварыць пра такую асабліваць прозы пісьменніцы, як інтэрмедыйнасць. Інтэрмедыйнасць дастаткова даўно даследуецца ў замежным літаратуразнаўстве і мовазнаўстве [4–9], у айчынным прадстаўлена работамі аўтара гэтага даследавання. Як правіла, інтэрмедыйнасць разглядаецца як пранікненне элементаў твораў іншых відаў мастацтва ў літаратуру, мадэляванне матэрыяльнай фактуры іншага віду мастацтва ў літаратуры: напрыклад, у творах Г. Багданавай стварэнне скульптуры «Вакханка» Радэнам («Радэнава вакханка»), апісанне бюста Неферціці («Прыгожая прыйшла»), працэс выканання музычных твораў («Музыка сусор'яў»), называнне і апісанне створанага архітэктарам Антонія Гаўдзі («Белая ружа Гаўдзі»), называнне і апісанне намаляванага на палотнах Язэпам Драздовічам («Космас Драздовіча»), апісанне стварэння «Джаконды» Леанардам да Вінчы («Загадка Леанарда»). Такім чынам, у дадзеным артыкуле ўпершыню ў айчыннай гуманітарнай навуцы прысутнічае спроба асэнсаваць асабліваць творчай манеры беларускай пісьменніцы Галіны Багданавай.

Асноўная частка. Галоўныя героі твораў пісьменніцы, як правіла, маюць дачыненне да мастацтва і з'яўляюцца людзьмі творчымі, з асаблівым унутраным складам, якія пакутліва разважаюць над сваімі ўчынкамі і стасункамі з іншымі людзьмі, шукаюць адзіна правільны выбар у складанай сітуацыі і не могуць прыстасавацца да звычайнага, «зямнога», жыцця, існуюць у створаным імі самімі свеце, адрозным ад навакольнай рэчаіснасці. Іх светаўспрыманне і светаразуменне не стасуюцца з тым, што рэальна існуе побач, таму яны застаюцца ў адзіноце, з душэўнымі ранами, але не спрабуюць нешта змяніць у сваім жыцці, а лічаць нармальным аддаваць сябе на волю лёсу. Паказальны для творчай манеры пісьменніцы адзін з першых твораў – апавесць «Дом іхняе мары». Мастацтвазнаўца Глафіра і выпускнік філасофскага аддзялення Сямён стварылі сям'ю, хочуць мець свой дом. Яны згодны на пануючую жоўташэрую будыніну, якую пафарбуюць у блакітны колер, пасадзяць сад, разаб'юць кветнік. Аказваецца, зусім няшмат трэба

для шчасця, калі чалавек рэальна адчувае прыгажосць жыцця, калі побач верны сябра, калі ў сэрцы жыве светлая мара. Але мара Глафіры і Сцяпана не збываецца: дом, які героі планавалі набыць, але пакуль збіраліся, купілі кааператары, і разам з марай рушацца сямейныя ўстоі – саюз двух людзей, заснаваны на шчырых пачуццях, на аднолькавых маральна-этычных мерках, аказваецца не заўсёды трывалым.

Як правіла, у творах пісьменніцы адчуваецца драматызм. Яна як мастак слова, як жанчына, здольная да глыбокага суперажывання, не застаецца ў стане безвыходнасці і заўсёды пакідае права на канчатковы выбар хутчэй не за героем, а за сабой. Яна знаходзіць месца для аптымізму, які вынікае з логікі мастацкага мыслення, якая высноўваецца з поглядаў і ўчынкаў герояў, нават калі з імі дысануе развязка. Напрыклад, у прыпавесці «Маці» балерына, якая мела поспех на сцэне, у хатняй абстаноўцы аказваецца нібы іншым чалавекам, у якога некуды знікаюць элігантнасць і тактоўнасць; Маці скіроўвае Дачку, каб абавязкова шукала жаніха з кватэрай, бо дома для адпачынку пасля сцэны ёй самой патрэбны цішыня і спакой. Абстаноўка ў сям'і пагаршаецца: Дачка выходзіць замуж за аспіранта, які пасяляецца ў іх кватэры. Маральная глухата, дзе Маці ўсё замкнула на непрыязі да маладых, цяжка адбілася на стане Дачкі: у яе нараджаецца дзіця-калека. У палаце з'яўляецца з букетам ружаў Маці, але Дачка ўжо не пазнае яе.

Апавяданні «Вязальшчыца» і «Папяровыя замкі» звязаны адной тэмай і героямі, толькі ў другім творы гэтыя героі трохі іншыя, бо мінуў год, які многае перамяніў. Міла – маладая жанчына, маці, жонка, якая па вялікім рахунку не ведае, чаго яна хоча ў жыцці, выйшла замуж, нарадзіла сына; быццам бы ўсё добра, да таго ж муж неблагі – дапамагае ва ўсім, нават вечарамі дома разам змотваюць ніткі ў клубкі. Але ў жыцці жанчыны ўрываецца другі мужчына, якога не прымае яе сын Мікіта, сын любіць свайго бацьку. У сям'і раскрываецца драма, і самае складанае выпадае на долю дзіцяці. Пісьменніца падводзіць чытача да думкі, што сям'я – гэта не гульня; ад памылкі дарослых пакутуюць самыя безабаронныя ўдзельнікі драмы – гэта дзеці. Падзеі апавядання паказаны ў дынаміцы; сітуацыя ў сваім развіцці праходзіць пэўныя перыяды, набываючы заостранасць, чым падкрэсліваецца трагедыя дзіцячага сэрца, параненага безадказнымі адносінамі дарослых людзей, якія жывуць побач. Можна сказаць, у творах падобнай тэматыкі суіснуюць розныя стылёвыя пласты, якія накладваюцца адзін на аднаго (творы «Скерца для перабітых пальцаў»,

«Поўня» і інш.), дзе можна вызначыць праявы рамантызму і сентыменталізму, калі заўважныя спавядальныя матывы, публіцыстычная пафаснасць (адкрытая пазіцыя асуджэння), – такім чынам атрымліваецца перапляценне светапоглядных элементаў. У выніку відавочна стыльвая эклектыка, якая істотна не зніжае мастацкую якасць вобразаў: адзінства іх у творы трымаецца на скразной маральна-этычнай калізіі, якая выступае аб'яднальным пачаткам, таму не разрываецца цэласнасць унутранага свету герояў, хаця паслабляецца псіхалагічная матывацыя іх дзеянняў. У асобных творах тэма гучыць камерна, за прыватнай калізіяй няма значных мастацкіх абагульненняў. Можна правесці аналогію з прозай беларускага пісьменніка Максіма Гарэцкага па праблеме маральна-этычных шуканняў у асяроддзі інтэлігенцыі. Так, у апавяданні «Роднае карэнне» гэтага аўтара малады інтэлігент, выхадзец з сялян Архіп Лінкевіч разважае не толькі пра адвечныя беды вёскі, а пакутуе над тым, як вырашыць складаныя загадкі і праблемы быцця чалавека. Пісьменнік тут вылучае высокую духоўную мерку для ацэнкі асобы – уменне разважаць над вечнымі таямніцамі чалавечага існавання, здольнасць адчуваць навакольны свет. Вобраз студэнта-медыка, створаны ў гэтым апавяданні, жывы і рэальны, цікавы сваімі адметнасцямі, таксама вобраз цэласны, хаця і створаны з розных душэўных рухаў, псіхалагічна завершаны, таму што праз дакладныя дэталі і сітуацыі перадаецца ўнутраны стан героя.

У творах Г. Багданавай галоўныя героі ў асноўным жанчыны, розныя па ўзросце і сацыяльным статусе. Большасць з іх немаладыя, пераважна з багатым унутраным светам, як правіла, чуйна рэагуюць на тое, што адбываецца вакол. У некаторых творах побач з гераіняй – мужчына. І жанчына выглядае як зусім адрозная ад мужчыны, хаця напачатку адносіны ствараюць уражанне падабенства ў прыхільнасцях і густах герояў. Вялікая ўвага ўдзяляецца ўнутранаму жыццю гераіні, пачуццёваму яго адлюстраванню, разважанню і думкам. Часта атрымліваецца, што мужчына гераіні кахае іншую жанчыну (апавяданні «Вакаліз», «Салодкія арэшкі», інш.); гераіня спрабуе зразумець таго, каго кахае, цікавіцца яго звычкамі і інтарэсамі, але ўсё роўна застаецца адна. Напрыклад, у апавяданні «Супер-8» Лара, на першы погляд, у апоўдні дзіцё свайго часу; у яе і выгляд адпаведны: ускудлачаныя валасы, у скуры і жалезе, з цыгарэтай. Бацькі Лары разышліся. Маці з айчынам далі дзяўчыне асобы пакой. У халадзільнік ёй нельга заглядаць: што гасцям на стол падаваць? Вось і «тусуецца» Лара на вуліцы з «сябрамі», у якіх

стэрэасістэмы японскія, відзікі, запасы ікры і на дачы карпаў разводзяць. А Міхась, незнаёмец з тэлебачання, павёў яе на балет «Лебядзінае возера», расказаў пра маладога гісторыка-археолога Сержука Прываду, які аднаўляе гістарычную спадчыну, пра многіх іншых, маладых і нястомных, якія вераць у лепшае, бароняць тое, што непадуладна часу і палітыцы. Паабяцаў зняць Лару разам з імі ў адной з перадач. Лара з'явілася прычасаная і эlegantная – і ўбачыла расчараванне ў Міхасёвых вачах, расчараванне сабой, таму пакінула яму на лавачцы ў скверыку запіску: «Я баюся і ў табе разняверыцца і расчаравацца. Таму вырашыла з'ехаць... Буду знакамітай – абавязкова з'яўлюся перад тваім аб'ектывам. Салют! Лара». За жорсткім знешнім выглядам Лары, аказваецца, хаваецца чуйная душа, а Міхась гэтага не зразумеў. Вузельчык, які мог звязаць іх лёсы, абрываецца. Для Міхасы важным быў выгляд; ён бачыў толькі сваю цікава выкананую работу (стварэнне перадачы, агульны кадр, Лара са сваім «жалезам і скурай», а бліжэй – яе разгубленыя безабаронныя вочы на фоне недарэчнага касцюма) і зусім забыўся на Лару – жывога чалавека, у якім цудоўнай музыкой і расказаў пра самаахвярных людзей абудзіў лепшае, сапраўднае, што жыло ў душы дзяўчыны. Яна пацягнулася да хлопца, але сустрэла з яго боку расчараванне.

Апавяданне «Мамін вальс, або Як мы развіталіся з рамантыкай...» таксама распаўядае пра ўзаемаадносіны мужчын і жанчын, але высновы з гэтага твора выводзяцца іншыя. Аднакурсніцы сустрэліся праз колькі год у рэстаране; аўтарка паказвае іх прыгожымі, чароўнымі, разумнымі, але якім не шанцуе ў асабістым жыцці. Мабыць, такі чалавечы свет (ці чалавек робіць яго такім?): мужчына не разумее жанчыну. Праз успаміны дзяўчаты аб сваіх кавалерах, з якімі па тых або іншых прычынах адносіны не перараслі ў моцныя пачуцці, пісьменніца паказвае жаночыя пакутлівыя думкі, развагі, што заўсёды завяршаюцца шматкроп'ем. Потым наступае цікавы паварот у сюжэтнай дзеі. Дзяўчаты паабяцалі на Дзень настаўніка падысці да маці галоўнай гераіні, іх былой настаўніцы. Яна гэта запамінала: спякла торт, схадзіла ў цырульню. Села чакаць. Увесь вечар падыходзіла да дзвярэй, прыслуховалася, ці не едзе ліфт. Дзяўчаты так і не з'явіліся. Такія правільныя, рамантычныя натуры абяцалі і не прыйшлі. Сама па сабе напрошваецца выснова: а можа, сам чалавек і вінаваты, што быццам бы з-за тонкага светаадчування, рамантычнай натуре яго не разумеюць іншыя.

У пісьменніцы ёсць нізка самотных прыпавесцей. У гэтых творах сумны аповед пра тое,

як разбураюцца светлыя мары і пачуцці, што натыкаюцца на матэрыяльны разлік, на бездухоўнасць, нават калі размова ідзе пра блізкіх людзей. У прыпавесці «Настаўнік» пісьменніца, не адыходзячы ад сваёй традыцыі, малое асяродак мастакоў, іх творчыя будні, дзе ёсць цікавыя пошукі і знаходкі, дзе слава, якая раптоўна звальваецца на галаву, знаходзіцца побач з чалавечай слабасцю. Драма здарылася ў звычайнай абстаноўцы, калі нішто не прадказвала бяды. У Настаўніка, якога вельмі шануе Вучань, – выдатны поспех: яго карцінай зацікавіліся на парыжскай выставе. А ў Вучня на кафедры – прагляд, ён прадстаўляе сваю работу для ацэнкі. Але тут Настаўнік, які раптам дасягнуў гучнай славы, аказаўся слабавольным, ён не здолеў сабрацца, каб публічна, у самы адказны момант, калі практычна вырашаўся творчы лёс Вучня, смела і аб'ектыўна выказаць сваю думку пра яго, а паддаўся агульнаму настрою, чым проста здрадзіў таму, што спавядаў на словах у час заняткаў. Сітуацыя такая, што можа шакіраваць любога, тым больш Вучня, які верыў свайму Настаўніку, бачыў у ім увасабленне справядлівасці. Магчыма, голас Настаўніка і не паўплываў бы канчаткова на адзнаку, затое ён даказаў бы, што не толькі на словах здольны абараняць маральныя каштоўнасці.

Вучань, уражаны паводзінамі Настаўніка, разам з аўтарам прыпавесці – іх галасы тут зліваюцца – разважае: «І вось Настаўнік, ягоны любімы Настаўнік адцураўся ад яго. Адцураўся, як, зрэшты, і ад свае цудоўнае жонкі... Няўжо прыгожае заўсёды мусіць быць амаральным? Але ёсць тое, што яднае, лучыць характава і дабро. Гэта рэлігія. Яна, можа, глыбей, яна вышэй за мастацтва і мараль» [10, с. 12].

Паказная інтэлігентнасць – і пра гэта ёсць у творах Г. Багданавай – заўсёды разлічвае на тое, што ніхто не ўнікне ў сутнасць, не заўважыць, можна прыкрыцца прыгожай знешняй манерай. Такая інтэлігентнасць не ўлічвае, што мужнасць і сумленнасць, якія не на паверхні, не кожнаму кідаюцца ў вочы, падобным антуражам замяніць немагчыма. Саюз паміж інтэлігентнасцю на словах і разлікам на справе – прадмет мастацкага даследавання ў прыпавесці «Бацька». Аспіранта ўзялі на працу ў Міністэрства замежных спраў. Наперадзе адкрываецца някепская службовая перспектыва, але ўзнікае своеасаблівая перашкода ў асобе нявесты, цяжарнай ад яго. Хлопец просіць у закаханай у яго Каляжанкі, каб дапамагла знайсці доктара, які б згадзіўся зрабіць спарон: маўляў, дзіця будзе замінаць будучай кар'еры. Аднак доктарка, да якой звярнуліся, адмовілася. Хлопец мусіў насуперак сваім жаданням

ажаніцца. У прыпавесці – драматызм, які ўзмацняе ўражанне брыдкасці ад таго, што робіць малады Бацька. У той момант, калі Жонка ў адчаі, што маленькая Дачушка на мяжы смерці, ён цалуе рукі Каляжанкі, дамаўляючыся ехаць на прагулку ў лес. Пра тое, што сталася з яго хворай Дачушкай, Бацька дазнаецца толькі на трэція суткі.

Герой твораў Г. Багданавай – чуйны да маральна-этычных праяў чалавек; такому складана ў жыцці, дзе дабро адсоўваецца на задні план. Ён імкнецца да гармоніі з тымі, хто побач, да разумення тых, з кім звёў лёс; ён верыць, што чалавек прызначаны для шчасця. Але часта сам аказваецца растаптаным жорсткасцю (напрыклад, гэта скразная праблема ў апавяданнях «Народжаныя поўзаць», «Васількі на дарожцы»). Герой пісьменніцы ў большасці выпадкаў – натура сентыментальная, чуйная да розных праяў наваколля, схільная да самааналізу; герой жыве ў створаным сабой сваім унутраным свеце, у навакольным жыцці бачыць адбітак свайго, «ідэальнага», свету, таму не знаходзіць паразумення з тымі, хто побач. Несумненна, у герояў могуць быць розныя погляды на жыццё, але галоўнае – гэта шчырасць у адносінах; любая праява фальшу гэта трагедыя, якая можа назаўсёды разлучыць, разбіць самыя лепшыя парыванні душы. Героі адчуваюць нетрываласць зямнога шчасця – яно можа выслізнуць з рук, таму трэба спяшацца аддаць адзін аднаму жар душы і радасць. Менавіта гэта пра апавяданне «Поўня», у якім, падаецца, пісьменніца найбольш поўна раскрыла сваё ўяўленне аб маральным ідэале. Маральны ідэал тут увасаблены ў вобразе чалавека, якому галоўная гераіня аддала свае пачуцці кахання і павагі, і менавіта гэтыя пачуцці сагрэлі яго жыццё і надалі сэнс яе існавання.

У апавяданні «Поўня» Ніна пасля смерці Міколы Рыгравіча, якая сталася хутка пасля вяселля і зусім нечакана, разважае над іх адносінамі, над усім, што адбылося ў іх жыцці. Ён, выдатны мастак і прафесар, які жыў адзінока, у той жа час просты і даступны чалавек; у ім натуральна спалучалася высокае, што было недасяжнае для яе, студэнткі, і звычайнае, якое зблізіла і з'яднала іх сэрцы. У іх мінулым Ніна бачыла сябе, як у люстэрку; яна сама з сабой, узіраючыся ў начное неба, дзе толькі плавала поўня, разважала аб сэнсе жыцця, аб каштоўнасцях, якія надаюць яму мэту. Такую мэту для Мікалая Рыгравіча вызначалі не матэрыяльныя даброты; больш ведаць, больш зрабіць, больш аддаць іншым – такая была ў яго патрэба душы. Разам з разумным і высакародным у Мікалая Рыгравіча былі і чалавечыя слабасці, ён не надта хаваў іх, бо без іх не быў бы тым

Мікалаем Рыгоравічам, якога добра ведалі сябры і знаёмыя. Пісьменніцу не бянтэжыць тое, што яе ідэал мае заганы, бо гэтым падкрэслівае яго зямныя карані і пазбягае схематызму; ідэал становіцца жыццёвым, набывае рэальныя рысы.

У апошніх сваіх творах пісьменніца не адыходзіць ад раней пазначанай манеры, а толькі паглыбляе яе, – гэта ўжо шэраг арыгінальных твораў, у якіх расповед вядзецца пра творчых людзей і творы мастацтва (раздзел «Вандроўкі па-за часам» кнігі «Сакрамэнта» (2010)). Кожны твор прысвечаны творцы або герою пэўнага твора мастацтва, што пазначана ў загаловах (напрыклад, «След Сапфо», «Загадка Леанарда», «Радэнава вакханка», «Белая ружа Гаўдзі», інш.); прычым аўтар згадвае ў апавяданнях не толькі канкрэтныя творы мастацтва, але і спрабуе даследаваць псіхалогію творчасці мастака [11]. Варта адзначыць, што ў кожным тэксце з раздзела «Вандроўкі па-за часам» свой падзагалавак, які мае дачыненне да сэнсавага і фармальнага планаў твора – напрыклад, апавяданне «Профіль на пяску» мае падзагалавак «Ля вытокаў салярных знакаў», дзе аўтар пазначае пэўны часова-прасторавы пласт, які створаны ў тэксце; «Прыгожая прыйшла» з падзагалоўкам «Тры каханні Неферціці» распавядае пра пачуццёвае жыццё старажытна-егіпецкай царыцы; у падзагалоўку «Гліняны аскепак Парыжа» да твора «Радэнава вакханка» называецца мастацкая дэталі, якая паслужыла штуршком да пераходу аўтарам-апавядальнікам паміж часовымі пластамі; «Загадка Леанарда» пабудавана ў форме дыялогу, што пазначана ў падзагалоўку да апавядання – «Дыялог праз люстэрка», «Белая ружа Гаўдзі» распавядае пра «Дзень у прасторы генія», інш. Мастацкія сродкі, якімі карыстаецца пісьменніца, служаць асноўнай мэце – раскрыццю псіхалогіі творцы. Напрыклад, у апавяданні «Радэнава вакханка» апавед вядзецца з Парыжа, дзе апавядальніца блукае ў пошуках старой брукаванкі, натываецца на гліняны аскепак, які, як пасля аказалася, быў аскепкам разбітай скульптуры, створанай знакамітым скульптарам Радэнам. Варта адзначыць, што аўтар для сувязі тэмпаральных пластоў і выкарыстоўвае гэту дэталі творчага свету мастака – аскепак скульптуры, што служыць штуршком для злучэння часовых патокаў, якія выбудаваны такім чынам, каб перадаць самыя яркія старонкі жыцця творцы або героя твора мастацтва [12, 13]. Пісьменніца, каб надаць твору большай аб'ектыўнасці, бярэ на сябе ролю апавядальніка, што дазваляе стаць відавочцам падзей мінулых дзён, і ў часы Радэна аказваецца яго памочніцай Мары-Роз Бёрэ. Каб стварыць максімальна рэалістычную мас-

тацкую прастору для чытача, пісьменніца ўводзіць у апавяданне імёны гістарычных асоб, падзей, якія адбываліся ў жыцці скульптара, інш. Вось аўтар каля варот майстэрні Агюста Радэна, ён нібы трапляе ў іншы свет, які, аднак, рэальны – як натуральны працяг папярэдняга на брукаванцы. Пераход з сённяшняга ў мінулае практычна не заўважны, трансфармацыя часовай плыні, адлюстраванай у падзеях, адбываецца без рэзкіх пераходаў – толькі адчуванні аўтара-апавядальніка, які знаходзіцца нібы ў двух часовых вымярэннях – рэальным, што вяртае ў эпоху вялікага скульптара, і ў дне сённяшнім, створаным яго ўяўленнем. Падзей, якія складаюць тэмпаральныя плыні, рухомыя і плаўныя ў развіцці; яны выбудаваны адна адносна другой такім чынам, каб перадаць самыя яркія старонкі жыцця скульптара. Час нібы спыніўся: аўтар хоча пранікнуць ва ўнутраны свет Радэна, каб усведоміць яго ідэю – стварыць збіральны вобраз жанчыны. «Я танцавала без музыкі. Я сама пераўтваралася ў музыку. І ён зляпіў, сама не веру, але ён узяў вільготную, мяккую гліну і зляпіў гэты мой танец, маю музыку. І ў той скульптуры, у той вогненнай Вакханцы жыў, пульсавалі кожны дотык ягоных пальцаў. Не паверыце, гліна дыхала. І Манэ, і Дэга былі ў захапленні. Яны паабяцалі, што гэтая скульптура будзе абавязкова экспанавана на выстаўцы, і што яна будзе мець шалёны поспех. Радэн быў шчаслівы, упершыню за ўсё сваё жыццё ён адчуваў сябе абсалютна шчаслівым. Ён быў прызнаны, і я, нічога не патрабуючы, была побач» [14, с. 38–39].

У апавяданні «Загадка Леанарда», у якім распавядаецца пра знакамітага Леанарда да Вінчы і яго вядомы твор «Джаконда», рух падзей перадаецца ў форме дыялога, і дыялог паміж апавядальнікам і творцам адбываецца ва ўмоўным люстэрку і адбываецца дзякуючы яму. У творы «Белая ружа Гаўдзі» аўтар разбівае тэкст на часткі, якія ўяўляюць сабой перыяды жыцця творцы, у кожным з іх адлюстроўваецца канкрэтная падзея, якая аказала ўплыў на жыццё і творчасць знакамітага іспанскага архітэктара Антонія Гаўдзі, і ў кожным з іх прысутнічае сам апавядальнік. У апавяданні «Прыгожая прыйшла» даецца не толькі апісанне бюста старажытнаегіпецкай царыцы Неферціці, але і робіцца спроба праз адухаўленне яго паказаць пачуцці царыцы як жанчыны, закранаючы факты з яе жыцця, згадкі пра старажытнаегіпецкае мастацтва і міфалогію, гісторыю знаходкі выяў Неферціці [15].

Заклучэнне. Такім чынам, у творах Галіны Багданавай зварот да іншых відаў мастацтва

(згадкі імёнаў творчых людзей, назвы твораў, асаблівасці жыцця герояў, інш.) у такім аб'ёме ўнікальны для беларускай літаратуры, абумоўлены асаблівасцямі блізкіх і далёкіх кантэкстаў самой аўтаркі, неабходны ў адпавед-

насці з задумай і ўводзіцца ў творы ў звязку з канкрэтнымі мастацкімі задачамі, што натуральна складаецца на аснове мастацка-эстэтычнай канцэпцыі, якая вызначае выбар выяўленчых сродкаў.

Спіс літаратуры

1. Карелова О. В. К вопросу изучения индивидуального стиля автора // Известия Российского государственного педагогического университета имени А. И. Герцена. Общественные и гуманитарные науки. 2006. С. 24–29 [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/n/k-voprosu-izucheniya-individualnogo-stilya-avtora> (дата доступа: 20.10.2022).
2. Панова Е. Ю. «Психологический» портрет автора как фактор формирования его индивидуального стиля // Знак: проблемное поле медиаобразования. 2009. № 2(4). С. 60–66.
3. Гей Н. К. Художественность литературы. Поэтика. Стиль. М.: Наука, 1975. 472 с.
4. Бочкарева Н. С., Новокрещенных И. А. Проблемы взаимодействия литературы и других искусств в контексте интермедиальности (опыт кафедры мировой литературы и культуры Пермского государственного национального исследовательского университета) // Вестник Пермского университета. Российская и зарубежная филология. 2017. Т. 9. Вып. 2. С. 117–130.
5. Волков В. В. Интермедиальность как атрибут художественности (лингвогерменевтика термина) // Вестник РУДН. Сер. Теория языка. Семиотика. Семантика. 2014. № 2. С. 135–142.
6. Джумайло О. А. Понятие интермедиальности и его эволюция в современном научном знании // Верхневолжский филологический вестник. 2018. № 4(15). С. 58–62.
7. Седых Э. В. К проблеме интермедиальности // Вестник Санкт-Петербургского университета. 2008. Сер. 9. Вып. 3. Ч. II. С. 210–214.
8. Хамина А. А., Зильберман Н. Н. Теория интермедиальности в контексте современной гуманитарной науки // Вестник Томского государственного университета. 2014. № 389. С. 38–45.
9. Шиньев Е. П. Интермедиальность как механизм межкультурной диффузии в литературе [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://bakalavr-info.ru/work/1942455/intermedial-nost-kak-mehanizm-mezkul> (дата доступа: 24.01.2019).
10. Багданава Г. Самотняя прыпавесці // Маладосць. 1998. № 5. С. 7–38.
11. Кузьміч Н. В. Інтэрмедыяльная спецыфіка апавяданняў Галіны Багданавай // Роднае слова. 2019. № 6. С. 22–25.
12. Кузьміч Н. В. Апавяданні Галіны Багданавай: асаблівасці мастацкага часу // Полымя. 2019. № 11. С. 104–108.
13. Кузьміч Н. В. Модель художественного времени и концепция литературного произведения // European Science review. 2014. № 2 (March-April). Vienna, OR: «East West» Association for Advanced Studies and Higher Education GmbH. P. 157–159.
14. Багданава Г. Сакрамэнта: апавяданні, аповесці. Мінск: Медысонт, 2010. 308 с.
15. Кузьміч Н. Особенности поэтики рассказа Галины Богдановой «Прыгожая прыйшла (Тры каханні Неферціці)» // Language and culture. 2013. № 10. С. 119–121.

References

1. Karelova O. V. On the issue of studying the individual style of the author. *Izvestiya Rossiyskogo gosudarstvennogo pedagogicheskogo universiteta imeni A. I. Gertsena. Obschestvennyye i gumanitarnyye nauki* [Proceedings of the Russian State Pedagogical University named after A. I. Gertsen. Social and human sciences], 2006, pp. 24–29 [Electronic resource]. Available at <https://cyberleninka.ru/article/n/k-voprosu-izucheniya-individualnogo-stilya-avtora> (accessed 20.10.2022) (In Russian).
2. Panova E. Yu. Psychological portrait of the author as a factor in the formation of his individual style. *Znak: problemnoye pole mediaobrazovaniya* [Sign: problematic field of media education], 2009, no. 2(4), pp. 60–66 (In Russian).
3. Gay N. K. *Khudozhestvennost' literatury. Poetika. Stil'* [Artistic Literature. Poetics. Style]. Moscow, Nauka Publ., 1975. 472 p. (In Russian).
4. Bochkareva N. S., Novokreshchennykh I. A. Problems of interaction between literature and other arts in the context of intermediality (the experience of the Department of World Literature and Culture of the Perm State National Research University. *Vestnik Permskogo universiteta. Rossiyskaya i zarubezhnaya filologiya* [Bulletin of the Perm University. Russian and foreign philology], 2017, vol. 9, issue 2, pp. 117–130 (In Russian).
5. Volkov V. V. Intermediality as an attribute of artistry (linguohermeneutics of the term). *Vestnik RUDN* [Bulletin of the RUDN], series Theory of language. Semiotics. Semantics, 2014, no. 22, pp. 135–142 (In Russian).

6. Dzhumaylo O. A. The concept of intermediality and its evolution in modern scientific knowledge. *Verkhnevolzhskiy filologicheskiiy vestnik* [Upper Volga Philological Bulletin], 2018, no. 4(15), pp. 58–62 (In Russian).
7. Sedykh E. V. On the problem of intermediality. *Vestnik Sankt-Peterburgskogo universiteta* [Bulletin of St. Petersburg University], 2008, series 9, issue 3, part II, pp. 210–214 (In Russian).
8. Khaminova A. A., Zilberman N. N. The theory of intermediality in the context of modern humanities. *Vestnik Tomskogo universiteta* [Bulletin of the Tomsk State University], 2014, no. 389, pp. 38–45 (In Russian).
9. Shinyev E. P. *Intermedial'nost' kak mekhanizm mezhkul'turnoy diffuzii v literaturе* [Intermediality as a mechanism of intercultural diffusion in the literature]. [Electronic resource]. Available at: <https://bakalavr-info.ru/work/1942455/intermedial-nost-kak-mekhanizm-mezkul> (accessed 24.01.2019) (In Russian).
10. Bagdanava G. Self-propelled travelers. *Maladosci* [Youth], 1998, no. 5, pp. 7–38 (In Belarusian).
11. Kuz'mich N. V. Intermedial specifics of Galina Bagdanava's stories. *Rodnaye slova* [Native word], 2019, no. 6, pp. 22–25 (In Belarusian).
12. Kuz'mich N. V. Galina Bagdanava's stories: features of artistic time. *Polymya* [Flame], 2019, no. 11, pp. 104–108 (In Belarusian).
13. Kuz'mich N. V. The model of artistic time and the concept of a literary work. *European Science review*, 2014, no. 2 (March–April) | Vienna, OR: "East West" Association for Advanced Studies and Higher Education GmbH, pp. 157–159 (In Russian).
14. Bagdanava G. *Sakramenta: apavyadanni, apovestsi* [Sacramento: stories, novels]. Minsk, Medysont Publ., 2010. 308 p. (In Belarusian).
15. Kuz'mich N. Features of the poetics of Galina Bogdanova's story "Beautiful came (Three loves of Nefertiti)". *Language and culture*, 2013, no. 10, pp. 119–121 (In Russian).

Інфармацыя пра аўтара

Кузьміч Наталія Васільеўна – кандыдат філалагічных навук, дацэнт, дацэнт кафедры літаратурна-мастацкай крытыкі. Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт (220030, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 4, Рэспубліка Беларусь). E-mail: kuzmich_nv@mail.ru

Information about the author

Kuz'mich Nataliya Vasil'yevna – PhD (Philology), Associate Professor, Assistant Professor, the Department of Literary and Artistic Criticism. Belarusian State University (4, Nezavisimosti Ave., 220030, Minsk, Republic of Belarus). E-mail: kuzmich_nv@mail.ru

Пасмыніў 03.11.2022